

KRONIKA

1967 m. vasario 14 d. Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Kareckaitė Jadvyga, Antano d., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Vienarūšės sakinio dalys dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Balkevičius. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. J. Lebedys ir filol. m. kand. J. Paulauskas.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Dabartinės literatūrinės kalbos sektorius.

Taryba gavo Ukrainos TSR MA Kalbotyros instituto bendradarbio filol. m. kand. A. Demjanenko, Latvijos TSR Valstybinio P. Stučkos universiteto doc. filol. m. kand. J. Karklinio ir Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros teigiamus atsiliepimus.

Apie vienarūšės sakinio dalis lietuvių literatūrinėje kalboje ligi šiol tėra pasirodę pora atskirų straipsnių, todėl J. Kareckaitės darbas itin aktualus, nes nagrinėja labai svarbią ir reikšmingą dabartinės lietuvių kalbos problemą.

Disertacija susideda iš įvado ir 3 skyrių.

Įvade apžvelgiami svarbesnieji vienarūšių sakinio dalių tyrinėjimo etapai ir plačiau nagrinėjami terminai „sutaptinis sakiny“ ir „vienarūšės sakinio dalys“.

Pirmajame skyriuje apibūdinama vienarūšiškumo kategorija ir nagrinėjami pagrindiniai bei antraeiliai vienarūšių sakinio dalių požymiai, be to, atribojamos vienarūšės sakinio dalys nuo panašių į jas, bet iš tikrųjų ne vienarūšių dalių. Pagrindiniais vienarūšių sakinio dalių požymiais autorė laiko: 1) vienarūšių sakinio dalių tarpusavio sujungiamąjį ryšį ir funkcinį lygiavertiškumą; 2) vienodą ryšį su ta pačia, joms bendra, sakinio dalimi ar vienarūšių sakinio dalių grupe. Antraeiliais požymiais disertantė laiko vienarūšių sakinio dalių leksinę reikšmę, jų išsidėstymą bendrojo komponento atžvilgiu ir vienarūšių sakinio dalių morfologinės išraiškos dėsningumą.

Antrajame skyriuje apibūdinama vienarūšių sakinio dalių morfologinė išraiška – vienarūšių veiksnių, papildinių, tarinių, pažyminių ir aplinkybių įvairovės – parodomi tam tikri dėsningumai, vieno ar kito vienarūšių sakinio dalių tipo morfologinės išraiškos savitumai.

Trečiajame skyriuje sistemingai išdėstomi reikšmės santykiai tarp bejungtuko sujungimo vienarūšių sakinio dalių ir tarp tų, kuriuos sujungtos jungtukais (*ir, bei, o, bet, tačiau* ir t. t., pasikartojančiais ir dvigubais jungtukais).

Vertingas skyrelis apie apibendrinančiuosius, paaiškinančiuosius ir patikslinančiuosius žodžius sakinyje.

J. Kareckaitė panaudojo daug mokslinės literatūros (pradedant XVII a. veikalais) – lietuvių, rusų, latvių ir vokiečių kalbomis. Autorė remiasi taip pat naujausiais tarybinių ir užsienio kalbininkų darbais, kuriuose nagrinėjami vienarūšių sakinio dalių ar su jomis susiję teoriniai klausimai.

Disertantė yra išrinkusi medžiagą iš žymesnių lietuvių literatūros klasikų bei tarybinių rašytojų (Maironio, Krėvės, S. Nėries, Vienuolio, V. Mykolaičio-Putino, I. Simonaitytės, J. Baltušio ir kt.) ir tautosakos.

Darbas yra vertingas ir kalbos praktikos požiūriu. Disertantė iškelia vieną kitą atvejį, neteiktiną lietuvių literatūrinei kalbai, pvz. (p. 234), teigia, kad literatūrinėje kalboje netinka vartoti pasikartojančius jungtukus *nei-nei*, nes jie būdingi tik I. Simonaitytės raštams.

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių¹.

*

1967 m. kovo 7 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Pupkis Aldonas, Broniaus s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Сочетания согласных в современном литовском литературном языке“ („Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos priebalsių junginiai“).

Darbo vadovas – prof. filol. m. dr. L. Zinderis. Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. P. Aristė ir doc. filol. m. kand. J. Kazlauskas.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Taryba gavo filol. m. kand. B. Svecevičiaus teigiamą atsiliepimą.

A. Pupkio darbas įdomus kiekvienam, kas domisi bendrosiomis fonologijos ir fonetikos problemomis.

Disertantas surinko 125 000 priebalsių junginių iš beveik 2 milijonų spaudos ženklų apimties (grožinės, publicistinės, mokslinės literatūros) teksto ir iš apie 45000 žodžių turinčio „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ (Vilnius, 1954).

Instrumentiniai tyrinėjimai atlikti Leningrado universiteto Eksperimentinės fonetikos laboratorijoje, kur padaryta 1500 atskirų junginių oscilogramų ir apie 50 spektrogramų. Tyrinėjimo rezultatai pateikti 13 lentelių, 34 oscilogramų ir 13 spektrogramų pavidalu. Oscilografinė ir spektrografinė priebalsių analizė įgalino autorių surasti naujų šių garsų trukmės, savitarpio sąveikos ir kitų dėsningumų.

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių².

Įvade pateikiama išsami lietuvių kalbos priebalsių junginių tyrinėjimo apžvalga, pradedant pirmąja lietuvių kalbos gramatika, išėjusia 1653] metais, ir užbaigiant akademinės lietuvių kalbos gramatikos I tomu, pasirodžiusiu 1965 metais.

¹ LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. XI, 1965; t. XVII, 1967; „Tarybinė mokykla“, Nr. 2, 1962.

² „Tiesa“, 1966.I.27; „Tarybinė mokykla“, Nr. 1, 1966; LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. XIV, 1966; t. XV, 1967.

Pirmajame skyriuje „Priebalsių junginių sistemos“ analizuojami dviejų, trijų, keturių ir penkių priebalsių junginiai, nagrinėjamos jų distribucinės ypatybės, išryškunami galimi ir negalimi priebalsių junginiai. Priebalsių junginiai nagrinėjami žodžio pradžioje, viduje, žodžių sandūroje ir žodžio gale. Disertantas paskaičiavo ir atskirų junginių vartojimo dažnumą priklausymą nuo pirmojo ar antrojo priebalsio.

Antrajame skyriuje „Priebalsių junginiai įvairiose fonetinėse pozicijose“ instrumentiniu būdu tyrinėjama, nuo ko priklauso lietuvių kalbos priebalsių junginių ir atskirų jų junginių priebalsių ilgumas. Įdomi šio skyriaus išvada, kad iš visos grupės priebalsių, einančių prieš priešakinę eilės balsius, lietuvių kalboje ilgiausias yra paskutinis. Eksperimentais įrodyta, kad priebalsių junginių ilgumas morfemų sandūroje ir jų viduje yra toks pat.

Disertantas atskirai tyrinėja lietuvių kalbos afrikatas ir atitinkamų priebalsių junginius. Remdamasis savo atliktais tyrimais – afrikatų ilgio matavimais, spektarine analize, inversine perklausa, disertantas įrodo, kad lietuvių literatūrinės kalbos priebalsių *t*, *d* ir *s*, *š*, *z*, *ž* junginiai fonetiškai niekuo nesiskiria nuo afrikatų.

Darbo gale paliečiama lietuvių literatūrinės kalbos skiemens ir jo ribų problema. A. Pupkis linkęs manyti, kad lietuvių literatūrinei kalbai būdingas atviras skiemo.

Darbo autoriui buvo prikišta, kad savo tyrinėjimams be reikalo ėmė retus vardus bei pavadinimus, kurie darbą tik apsunkino.

Nepaisant kai kurių neesminių trūkumų, A. Pupkis parašė didelį, reikšmingą ir labai reikalingą darbą, kurio rezultatais galės pasinaudoti ne tik lietuvių kalbos, bet ir struktūrinės kalbų tipologijos tyrinėtojai.

1967 m. balandžio 4 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Lietuvių kalbos katedros docentas Kazlauskas Jonas, Jono s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų daktaro laipsnio disertaciją tema „Lietuvių kalbos istorinė gramatika (kirčiavimas, daiktavardis, veiksmažodis)“.

Oficialieji oponentai: Estijos TSR MA akad. prof. filol. m. dr. P. Aristė, Maskvos M. Lomonosovo universiteto Bendrosios ir lyginamosios kalbotyros katedros vedėjas filol. m. dr. J. Stepanovas ir filol. m. dr. J. Lebedys.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos ir Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos sektoriai.

Taryba gavo Latvijos Valstybinio P. Stučkos universiteto doc. filol. m. kand. M. Rudzytės, Donecko universiteto filol. m. dr. V. Žuravliovo, Leningrado universiteto Klasikinės filologijos katedros docento J. Otkupščikovo ir Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros teigiamus atsiliepimus.

Lietuvių kalba dėl savo archaiškumo ir turtingumo traukia daugelio kalbininkų dėmesį. Darbo, apibendrinančio esmines lietuvių kalbos istorinės gramatikos problemas, iki šiol nebuvo. Šią didžiulę spragą užpildė doc. J. Kazlauskas. Lietuvių, taip pat ir kitų baltų kalbų akcentologijos, daiktavardžio ir veiksmažodžio

tyrinėjimas daugeliu atvejų doc. J. Kazlausko darbe yra visiškai naujas ir daug daugiau pagrįstas.

Doc. J. Kazlausko disertacija – daugiau kaip dešimtmečio tyrinėjimų rezultatas, sėkmingai, glaustai ir įžvalgiai parašytas darbas. Disertantas surinko daugybę medžiagos iš visų lietuvių tarmių bei senųjų raštų, iš baltų, slavų ir kitų indoeuropiečių kalbų. Panaudota ir apibendrinta labai daug mokslinės tarybinės ir užsienio kalbinės literatūros.

Svarbiausieji darbo metodai – vidinės rekonstrukcijos ir lyginamasis-istorinis. Remiamasi ir struktūrinės lingvistikos laimėjimais.

Ypač originali ir vertinga yra pirmoji disertacijos dalis – „Kirčiavimo istorija“ (1–193 p.), kur nagrinėjamos lietuvių kalbos prozodinės sistemos problemos. Disertantas įtikinamai išaiškina, kaip susiformavo dabartinės lietuvių kalbos ir jos tarmių prozodinės opozicijos pagal kirčio vietą, pagal kirčio kokybę ir pagal kirčiuotų bei nekirčiuotų skiemenų kiekybę.

Darbe patikslinamas daugelio mokslininkų (F. Fortunatovo, J. Endzelyno, J. Kurilovičiaus, J. Otremskio ir kt.) tyrinėtas vadinamasis Leskyno dėsnis. Autorius teigia, kad akūtiniai ir nekirčiuoti balsiai žodžio gale sutrumpėję, melodiniam žodžio kirčiui virstant dinaminio, aiškina, kodėl akūtiniai diftongai žodžio gale virto cirkumfleksiniais. J. Kazlauskas taip pat patikslina senosios kilnojamojo kirčio paradigmos formų kirčiavimo raidą. Gerai argumentuota priešdėlinių veiksmažodžių rekonstrukcija lietuvių ir kitose baltų kalbose.

Pirmosios dalies pabaigoje gražiai parodoma, kad ide. *ō galėjęs išvirsti rytų baltų tarmėse ne tik į *uo*, bet ir į liet. *ō*=latv. *ā*.

Antrojoje darbo dalyje „Daiktavardžio linksniavimo istorija“ (194–458 p.) autorius, remdamasis naujausiais indoeuropeistikos laimėjimais, tyrinėja daiktavardžio kategoriją ir visų jo kaitybos tipų istoriją.

Trečiojoje darbo dalyje „Veiksmažodžio istorija“ (458–641 p.) nagrinėjama atematinė ir tematinė veiksmažodžių galūnių kilmė, *sta*-kamieniai veiksmažodžiai, būtojo laiko istorija, taip pat būsimojo laiko, liepiamosios ir tariamosios nuosakos istorinė raida. Autorius, aiškindamas atematines galūnes *-mi* (1 asm.) ir *-si*, (2 asm.), įtikinamai įrodo, priešingai ankstesniems aiškinimams, kad šios galūnės yra ide. **-mi* ir **-si* kilmės.

Nepaprastai kruopščiai disertanto surankioti ir išryškinti visi atematiniai veiksmažodžiai, intarpiniai ir *sta*-kamieniai veiksmažodžiai.

Smulkiai nagrinėjama būtojo ir būsimojo laiko formų raida, liepiamosios nuosakos su *k(i)* kilmė, tariamosios nuosakos formų istorija.

Darbo recenzentai nurodė kai kuriuos neesminius trūkumus: nevienodai pateikti tarminiai pavyzdžiai, ne visada tiksli jų lokalizacija, kai kurie reikšmingi tarminiai faktai nenagrinėti (pvz., daiktavardžių vns. įn. formos tipo *rankai* ir kt.).

Disertacijos tema paskelbta nemaža straipsnių³.

³ Kai kurie lietuvių kalbos gramatikos klausimai, V., 1957; LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. I, 1958; t. III, 1961; t. VI, 1963; t. VII, 1963; Lietuvių kalbotyros klausimai, t. II, 1959; t. IV, 1961; „Baltistica“, I (1), 1965; I (2), 1966; II (1), 1966; II (2), 1966. „Вопросы славянского языкознания“, 5, 1961; „Вопросы языкознания“, №4, 6, 1962.

1967 m. balandžio 18 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto jaun. mokslinis bendradarbis Karaliūnas Simas, Stasio s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Seniausieji baltų ir slavų kalbų santykiai“.

Darbo vadovas – filol. m. kand. A. Sabaliauskas. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. O. Trubačiovas ir doc. filol. m. kand. V. Mažiulis.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Taryba gavo Latvijos Valstybinio P. Stučkos universiteto prof. J. Lojos, Ukrainos TSR MA Kalbotyros instituto bendradarbio filol. m. kand. A. Nepokupno ir filol. m. dr. B. Gornungo atsiliepimus.

S. Karaliūno darbas – aktualus, gerai metodologiškai parašyta lyginamosios-istorinės kalbotyros studija.

Autorius turėjo labai sunkų uždavinį – įvertinti labai sudėtingą (12 kalbų rašyta mokslinė literatūra, sudaranti 379 pozicijas) literatūrą, nuomonių įvairumą, detalai apibūdinti kiekvienos teorijos stipriąsias ir silpnąsias puses. Darbas rodo didelį autoriaus lingvistinį išprusimą, gerą susipažinimą su senesniaisiais ir naujesniais kalbos tyrimo metodais.

Darbe gausiai panaudota nauja lietuvių kalbos medžiaga, gerai suderintas lyginamasis-istorinis metodas su struktūrinės vidinės rekonstrukcijos būdais.

Pirmojoje disertacijos dalyje (p. 10–136) disertantas gana kritiškai apžvelgia kruopščiai jo paties surinktą mokslinę šio klausimo literatūrą, pats čia laikydamasis vadinamosios konvergencinės seniausiųjų baltų ir slavų kalbų santykių teorijos. Šita apžvalga yra pirmasis Lietuvoje platesnis tokios rūšies tyrimas.

Antrojoje darbo dalyje (p. 137–309) S. Karaliūnas tyrinėja atitinkamas baltų bei slavų kalbų fonetikos ir morfologijos ypatybes. Ypač verta dėmesio yra disertanto studija apie ide. *s* po *k, r, i, u* likimą baltų ir slavų kalbose; čia disertantas priėjo įdomią išvadą, kad a) ide. *s* po *i, u* lietuvių kalboje į *š* išvirtęs darybiškai izoliuotuose žodžiuose, b) ide. *s* lie. *š* vartimo neįvykę tais atvejais, kuriais jam kliudžiusi morfologinė arba darybinė žodžio struktūra. Įdomiai disertantas tyrinėja baltų ir slavų priegaidžių kilmę, Hirto ir Sosiūro-Fortunatovo dėsnius, kai kuriuos morfologijos dalykus ir kt.

Trečiojoje dalyje „Seniausieji baltų ir slavų kalbų santykiai bei jų chronologija“ disertantas, apibendrindamas ankstesniąsias dvi savo darbo dalis, mokamai paremia nuomonę tų tyrinėtojų, kurie teigia, kad baltų ir slavų kalbos kilusios iš atskirų indoeuropiečių „prokalbės“ šiaurinio arealo tarmių, bando nustatyti senųjų baltų ir slavų dialektų kontaktų chronologiją.

Remdamasis konkrečios kalbinės medžiagos analize ir naujausių archeologijos duomenų pagrindu, padarė tokias išvadas: a) jau III tūkst. pr. m. e. ide. kalbinės bendrystės šiaurės arealo dialektų rėmuose „baltų“ dialektai bus skyręsi nuo „slavų“ dialektų ir palaikę glaudesnius kontaktus su „germanų“ dialektais, tai rodančios separatinės baltų-germanų izoglosės (skaitvardžių *pirmas*||*fruma*, *vienuolika*, *dvylika*... || *ainlif*, *twalif* daryba; įvardžių *vedu* || *wit*, *judu* || *jut* formos;

konstrukcijos *sniegas drimba || drifr snaer*; leksikos atitikmenys *žengia || gengan* ir pan.); b) II tūkst. pr. m. e. pirmojoje pusėje baltų dialektai bus suartėję su slavų dialektais ir pergyvenę su jais izoglosinės bendrystės epochą, kurios metu baltų ir slavų dialektus bus apjuosęs ištisas izoglosių pluoštas, sudaręs specifines baltų ir slavų kalbų inovacijas; c) maždaug II tūkst. pr. m. e. viduryje baltų ir slavų dialektų konvergencinė raida bus liovusis ir prasidėjusi baltų ir finų-ugrų kontaktų epocha.

Nepaprastai sudėtingos baltų ir slavų kalbų seniausiųjų santykių problemos disertantas, kaip ir kiti jos tyrinėtojai, aišku neišsprendė (to jis ir nesiekė), bet S. Karaliūnas savąja disertacija, ypač jos fonetiniais skyriais, gražiai prisidėjo prie visų tų, vienam žmogui neišsprendžiamų, problemų tolesnio tyrinėjimo.

Disertacijos tema yra paskelbta nemaža straipsnių⁴.

1967 m. balandžio 18 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto prorektorius mokymo reikalams Drotvinas Vincentas, Stasio s., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „XVI–XVIII a. lietuviškų raštų sudurtiniai daiktavardžiai“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Palionis. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. J. Lebedys ir doc. filol. m. kand. V. Urbutis.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos sektorius.

Taryba gavo Latvijos TSR MA Latvių kalbos ir literatūros instituto vyr. mokslinio bendradarbio filol. m. kand. A. Ahero, Baltarusijos TSR MA Kalbotyros instituto mokslinio bendradarbio filol. m. kand. Z. Kravčenko, Ukrainos TSR MA Kalbotyros instituto bendradarbio filol. m. kand. A. Nepokupno ir Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros teigiamus atsiliepimus.

Iki šio laiko nebuvo nė vieno darbo, specialiai skirto senosios lietuvių raštijos sudurtiniams daiktavardžiams nagrinėti. V. Drotvino darbas ypač svarbus lietuvių kalbos istorijai. Autorius, nagrinėdamas darybos dėsninumus bei būdingus polinkius praėjusiais amžiais, padeda geriau orientuotis naujų sudurtinių daiktavardžių daryboje ir dabartiniu metu.

Autorius labai rūpestingai išrinko sudurtinius daiktavardžius iš senųjų lietuviškų raštų, žodynų ir kitų kalbinių darbų. Kruopščiai panaudojo visą esamą literatūrą.

Darbą sudaro penki skyriai, išvados, sutrumpinimų ir naudotos literatūros sąrašas.

Disertacijos tema paskelbti straipsniai⁵.

⁴ Lietuvių kalbotyros klausimai, t. VI, 1963; Lietuvių kalbos morfologinė sandara ir jos raida, V., 1964; LTSR MA Darbai, Ser. A, 1 (20), 1966; „Baltistica“, I (2), 1966; Lietuvių kalbos gramatinė sandara, V., 1967; Конференция по вопросам истории балтийских языков. Программа и тезисы докладов, В., 1964.

⁵ Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto mokslo darbai, t. III, 1957; t. VIII, 1959; Literatūra ir kalba, t. VII, 1965; Lietuvių kalbotyros klausimai, t. VIII, 1966; Acta Baltico-Slavica, III, Bialystok, 1966.

Pirmajame skyriuje apžvelgiami nuo XVII a. visi filologiniai darbai, baigiant akademinės lietuvių kalbos gramatikos I tomą, pasirodžiusiu 1964 m.

Disertantas daro teisingą išvadą, kad priešdėliniai žodžiai priklauso ne prie kompozitų, o prie derivatų. Įdomios autoriaus mintys apie sąlygas, reikalingas sintaksiniam žodžių junginiui virsti sudurtiniu žodžiu. Disertantas tvirtina, kad XVI–XVIII a. lietuviškų raštų sudurtinių daiktavardžių daryba iš esmės remiasi liaudies šnekamąja kalba, kurios nesugebėjo nustelbti nei svetimų kalbų žodžių darybos būdų įtaka, nei subjektyvūs to meto raštijos kūrėjų ieškojimai.

Antrajame skyriuje aptariami bendrieji teoriniai žodžių sandūros klausimai.

Trečiajame skyriuje pateikiami senųjų raštų sudurtiniai daiktavardžiai, smulkiai suskirstyti pagal tai, kurių kalbos dalių žodžiais remiasi jų sandai, ir pagal semantines reikšmes.

Ketvirtasis skyrius nagrinėja sudurtinių daiktavardžių sandų jungimo formą. Čia atskirai apžvelgiami visi jungiamieji balsiai, iškeliami būdingesni jų vartojimo polinkiai.

Penktajame skyriuje paliečiama sandų morfologija ir viso darinio gramatinė forma. Atskirai apžvelgiami dariniai, kurių sandai (vienas ar abu) yra iš kitų kalbų kilmės žodžių.

Disertacijos recenzentai nurodė, kad autorius atliko didelį, daug energijos ir kruopštumo pareikalavusį darbą. Buvo nurodyta taip pat ir trūkumų: per platų šalutinių klausimų aiškinimą, kur-ne-kur pasitaikančius netikslus arba neaiškius formulavimus ir kt.

*

1967 m. gegužės 4 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Lietuvių kalbos katedros docentas Zinkevičius Zigmas, Petro s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų daktaro laipsnio disertaciją tema „Lietuvių dialektologija (lyginamoji tarmių fonetika ir morfologija)“.

Oficialieji oponentai: Estijos TSR MA akad. prof. filol. m. dr. P. Aristė, Minsko V. I. Lenino universiteto profesorė, filol. m. dr. M. Židovič ir filol. m. dr. J. Lebedys.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos sektorius.

Taryba gavo TSRS MA Slavistikos instituto Slavų kalbų struktūrinės tipologijos sektoriaus bendradarbių filol. m. kand. V. Toporovo ir filol. m. kand. V. Ivanovo, Ukrainos TSR MA Kalbotyros instituto bendradarbio prof. filol. m. dr. A. Melničiuko, Baltarusijos TSR MA Kalbotyros instituto Bendrosios ir slavų kalbotyros sektoriaus vadovo filol. m. dr. V. Martynovo, Latvijos Valskybinio P. Stučkos universiteto Latvių kalbos katedros docentės filol. m. kand. M. Rudzytės, „Lingua Posnaniensis“ redakcijos bendradarbės dr. T. Buchienės, Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros teigiamus atsiliepimus.

Lietuvių kalbos tarmės iki šiol buvo palyginti menkai teištirtos. Tai gerokai stabdė tolesnę baltistikos mokslo pažangą. Norėdamas užtaisyti šią spragą, doc. Z. Zinkevičius nuo 1950 m. ėmė sistemingai kaupti lietuvių tarmių duomenis

į tą darbą įtraukdamas ir savo studentus. Intensyviai dirbant, per 15 metų buvo kruopščiai ištirta lietuvių kalba daugiau negu 60-tyje vietų, išdėstytų maždaug vienodai įvairiose Lietuvos dalyse. Ne taip sistemingai ištirta dar 87 šnekτος, kurios pasirodė įvairiais požiūriais ne tokios reikšmingos. Be to, tarmių duomenys buvo rinkti dar iš maždaug 700 vietovių, taip pat iš dialektologinės literatūros ir tautosakos.

Darbo procese paaiškėjo nemaža iki tol lingvistams nežinomų arba mažai težinomų lietuvių dialektologijos faktų, buvo patikrintas autentiškumas tų reiškinių, kurie buvo laikomi abejotinais, ištaisytos ankstesniųjų tyrinėtojų klaidos bei visokie netikslumai. Ypač daug dėmesio darbe skirta beišnykstantiems kalbos reiškiniams.

Tyrinėjimo rezultatus doc. Z. Zinkevičius paskelbė monografijoje „Lietuvių dialektologija“ (išleido „Minties“ leidykla 1966 m., apimtis 57,12 spaudos lankų, tiražas 7 000 egzempliorių), kurią pateikė kaip daktaro laipsnio disertaciją.

Monografiją sudaro įvadas (11–32 p.), dvi pagrindinės dalys (fonetika 33–199 p. bei morfologija 200–444 p.) ir kartografijos skyrius, sudarytas iš 75 žemėlapių, skirtų daugiausia fonetikos reiškiniams.

Doc. Z. Zinkevičiaus disertacija – tai pirmasis bandymas mokslškai inventorizuoti visus lietuvių tarmių faktus bei reiškinius, atsižvelgiant į jų istorinę raidą. Monografija turi lyginamosios tarmių gramatikos profilį.

Įvadinėje knygos dalyje siūloma kitaip negu iki šiol skirstyti lietuvių kalbos plotą tarmėmis (to pasiūlymo dabar aukštųjų mokyklų dialektologijos kurse praktiškai jau laikomasi), nagrinėjama aktualūs tarmių tarpusavio sąveikos ir santykių su literatūrine kalba klausimai, išryškinama pakraštinių tarmių raidos specifika.

Fonetikos skyriuje pateikiama smulki tarmių kirčiavimo bei priegaidžių sistemos, vokalizmo ir konsonantizmo analizė. Išaiškinti kiekvieno literatūrinės kalbos garso atitikmenys tarmėse. Detalieai analizuojami tarmių kiekybinio vokalizmo pakitimo reiškiniai, susiję su kirčiu bei priegaidėmis, žodžio galų redukcija, priebalsių minkštinimas bei kietinimas, asimiliacija, disimiliacija, metatezė, taip pat įvairiausi neetimologiniai garsų atsiradimo ar išnykimo atvejai.

Morfologijos skyriuje ištiriama visų kalbos dalių raida tarmėse. Suregistruotos visos iki šiol tarmėse užfiksuotos formos. Oficialieji oponentai ir recenzentai ypač gerai vertino tas šio skyriaus dalis, kuriose iškeliamos lietuvių tarmėse iš tikrųjų nesamos formos, per nesusipratimą atsiradusios lingvistinėje literatūroje.

Recenzentai pabrėžė, kad doc. Z. Zinkevičiaus disertacija yra fundamentalus lietuvių dialektologijos veikalas, praturtinęs kalbos mokslą naujais faktais ir išvadomis. Didelis doc. Z. Zinkevičiaus nuopelnas esąs tas, kad jis laiku ėmėsis tarmių tyrinėjimo darbo, tuo būdu išgelbėdamas nuo išnykimo daug mokslui labai svarbių duomenų. Gausią naują medžiagą disertantas mokslškai ištyrė ir apibendrino, panaudodamas geriausias tarybinės ir užsienio lingvistikos patyrimą, vykusias novatoriškai derindamas lyginamąjį ir kartografinį tarmių tyrinėjimo metodus. Konstatuota daug reikšmingų originalių išvadų įvairiausiai tarminių garsų ir formų raidos klausimais. Autoriaus sudaryti 75 žemėlapiai recenzentų traktuojami kaip labai vertingas pirmasis lietuvių tarmių fonetikos reiškinių atlaso bandymas.

Buvo nurodyti ir kai kurie neesminiai darbo trūkumai: recenzentai pasigedo išsamesnės ankstesniųjų dialektologijos darbų apžvalgos, tradicinės tarmių klasifikacijos žemėlapiu.

Diskusijose pasisakė LTSR MA akad. prof. J. Balčikonis. Pažymėjęs teigiamas darbo puses, nurodė, kad reikėtų rašyti ir kirčiuoti ne Pabrādę, o Pābradę, Dótnuva, o ne Dotnuvą. Liaudies kalboje vartojama Šalčninkas, Naūgardas, o ne Šalčiniŋkai, Naugardūkas.

Doc. Z. Zinkevičiaus disertacija turi didelę reikšmę ne tik tolesniam lietuvių, bet ir kitų indoeuropiečių kalbų tyrinėjimui, ypač slavistikos mokslui.

1967 m. gegužės 23 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Anglų kalbos katedros vyr. dėstytoja Širvinskaitė-Tekorienė Dalija, Antano d., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Адвербиально-адъективные словосочетания в современном английском языке“ („Prieveiksminiai-būdvardiniai žodžių junginiai dabartinėje anglų kalboje“).

Darbo vadovas – doc. Z. Trostianskaja. Oficialieji oponentai: prof. filol. m. dr. V. Admoni ir filol. m. kand. B. Piesarskas.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Anglų kalbos katedra.

Taryba gavo Kijevo Valstybinio universiteto Anglų filologijos katedros doc. N. Rajevskašos, Kijevo Valstybinio Užsienio kalbų pedagoginio instituto filol. m. kand. J. Korunec, Kijevo Liaudies ūkio instituto doc. filol. m. kand. S. Savickajos ir Kijevo M. Gorkio pedagoginio instituto filol. m. kand. N. Sazonovos teigiamus atsiliepimus.

Darbą sudaro pratarmė, trys dalys, pabaiga, priedas ir literatūros sąrašas.

Prieveiksminiai-būdvardiniai junginiai yra plačiai paplitę dabartinėje anglų kalboje, ir todėl jų sintaksinių-struktūrinių ir leksinių-semantinių savybių nagrinėjimas yra labai aktualus.

Darbe nagrinėjama 10650rieveiksminių-būdvardinių junginių iš įvairių dabartinių anglų kalbos raštų.

Pirmajame skyriuje nagrinėjamas būdvardžio valentiškumas ir tarpusavio santykiai su įvairiomis semantinėmis-gramatinėmisrieveiksmio klasėmis.

Antrasis skyrius skirtas būdvardžių junginiams su laipsniorieveiksmiais. Įdomus laipsniorieveiksmių suskirstymas į 3 grupes pagal kokybės laipsnio intensyvumą: 1) neribotas intensyvumo laipsnis, 2) intensyvumas pagal kokybės pasireiškimo pilnumą ir 3) laipsnio intensyvumas pagal subjektyviai nustatytą ribą.

Detaliai nustatomas laipsniorieveiksmių deramumas su vienu ir tuo pačiu būdvardžiu, priklausomos nuo jo gramatinės formos. Įdomi išvada, kadrieveiksmių jungiamumo studijavimas išryškina būdvardžių kokybės kategoriją.

Darbo autorė pateikia eilę statistinių lentelių apie būdvardžių vartojimą su įvairių laipsniųrieveiksmiais įvairiuose funkcionaliniuose kalbos stiliuose.

Trečiajame skyriuje kalbama apie pagrindinių sudėtiniųrieveiksminių-būdvardinių junginių tipų išskyrimą.

Darbo pabaigoje pateikiamas laipsnio prieveiksmių sąrašas su paaiškinimais apie jų jungimąsi su konkrečiais būdvardžiais neabejotinai gali būti panaudotas ne tik pedagoginiame, bet ir leksikografiniame darbe.

Detalus būdvardžio ir prieveiksmio ryšių žodžių jungimo viduje nagrinėjimas, būdvardžio ir prieveiksmio deramumo ribų nustatymas leido D. Tekorienei pasakyti daug naujo apie funkcionalines ir semantines šių kalbos dalių ypatybes, todėl disertacija turi didelę praktinę reikšmę anglų kalbos dėstymo praktikai aukštojoje mokykloje.

Disertacijos tema paskelbta straipsnių⁴.

1967 m. gegužės 24–26 d. vyko mokslinė germanų, romanų ir klasikinės filologijos klausimais konferencija, skirta Spalio 50-mečiui pažymėti.

Plenariniuose posėdžiuose buvo perskaityti šie pranešimai: V. G. Admoni (Leningradas) „Причастные конструкции в современном немецком литературном языке“; M. D. Stepanova (Maskva) „Вопросы лингвистической вероятности в внешней и внутренней валентности“; I. P. Ivanova (Leningradas) „Основные функциональные типы сложных существительных в английском языке“; V. Mažiulis „К истории датива в германских языках“; T. I. Silman (Leningradas) „Опыт сравнительного анализа лирических стихотворений“; E. I. Šendels (Maskva) „О грамматико-лексическом подходе к языку“; H. Zabolis „Katulo pasaulėžiūros klausimu“.

Anglų kalbos sekcijoje pranešimus skaitė: M. A. Kaščejeva ir T. I. Pozdrankova (Leningradas) „Начала английских глаголов в речи в сопоставлении с планом языка“; N. Kameneckaitė „Система лексических синонимов в современном английском языке“; S. V. Voroninas (Leningradas) „К обоснованию объективной классификации ономатопов“; M. E. Сурышева (Leningradas) „О контекстуальном методе анализа лексикограмматических омонимов“; D. Tekorienė „К вопросу о семантике имен прилагательных современного английского языка“; V. V. Burlakova (Leningradas) „Конституенты уровня словосочетания“; A. Šteponavičius „Артикль как грамматическая категория в современном английском языке“; I. Vitonytė-Genienė „Kai kurie charakteringi dabartinės anglų šnekamosios kalbos klausiamųjų-atsakomųjų sakinių struktūriniai-semantiniai ypatumai“; M. A. Belskaja (Leningradas) „Морфемы -ana, -scape, -teria, -rama в современном английском языке“; O. V. Gugeliova (Leningradas) „К проблеме слогоделения в древнеанглийском языке“; A. Laučka „Литовско-английский глоссарий Катехизиса 1680 г.“

Vokiečių kalbos sekcijoje pranešimus skaitė: J. Dikšaitė „Erzählform, Sujet und sprachlich-stilistische Mittel im Roman von H. Böll „... und sagte kein einziges Wort““; M. Krauzlytė „Zu Stil und Syntax der Dialoge in der Novelle von Thomas Man „Die Betrogene““; E. A. Gončiarova (Leningradas) „С синтаксической роли и выразительных возможностях вопросительных предложений в

⁴ Питання граматики іноземних мов. Видавництво Київського університету, 1964, Вісник Київського Університету, № 6, Серія філології та журналістики, 1964; LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. XII, 1965; t. XIII, 1965; t. XVI, 1967.

сфере несобственно-прямой речи“; H. O. Gučinskaja (Leningradas) „Соотношение между разговорной речью и напевностью стиха в немецкой народной песне“; V. Balaišis „Особенности имени существительного в предикативе“; L. V. Šišková (Leningradas) „Некоторые вопросы употребления артикля при существительных в составе сочинении групп“; L. G. Levitienė „Некоторые вопросы словообразования глаголов в современном немецком языке“; N. Gas-tilienė (Kaunas) „О свойствах контекста и ситуации“; I. Meiksinaitė „Приглагольный инфинитив как член предложения в современном немецком языке“; J. Vi-lutis „Система указательных местоимений немецкого языка в VIII–XVI вв.“; N. Voicekaitė „Einige Tendenzen in der Entwicklung des Wortschatzes in der DDR und BRD“.

Prancūzų kalbos sekcijoje skaitė pranešimus: E. Juškienė „Apie trumpinimus šių dienų prancūzų kalboje“; J. Dambrauskaitė-Urbelienė „Nekir-čiuotų lietuvių ir prancūzų kalbos balsių sugretinimas“; I. Mikėnaitė (Minskas) „К вопросу о синонимии глагола и его аналитических эквивалентов“; N. Luk-šytė „Грамматическая природа формы *être – p. p.*“; D. Čebelis „Морфологи-ческая роль артикля в старофранцузском языке“.

Klasikinės filologijos sekcijoje pranešimus skaitė: I. U. Kobovas (Lvovas) „Лингвистические исследования софистов“; J. Tijūnelytė „Alberto Vijūko Kojelavičiaus veikalo „Lietuvos istorija“ stilius ir kalba“; J. Dumčius „Graikų V a. pr. m. e. tragedijos dialektiškumo problema“; N. D. Čislenko (Leningradas) „Новолатинская литература и университетское образование“; A. A. Sodomoga (Lvovas) „Передача колорита оригинала при переводе лесбийской лирики“; J. Mažiulienė „Humanistinės idėjos A. Šrėterio poemoje „Apie Lietuvos upę Nemuną“; E. I. Skorobogatos (Lvovas) pranešimą „Грецизмы в комедиях Плавта „Близнецы“, „Купец“ и „Хвастливый воин“ perskaitė I. Kobovas.

Literatūros sekcijoje pranešimus skaitė: R. Gotharde (Ryga) „Hemingway’s New Epic Genre in His Spanish Novel“; M. Lebedytė „A. Šamiso ir lietuvių liaudies daina“, C. Gecienė „Некоторые особенности прозы Вольфганга Борхерта“, G. Bartkus „Некоторые особенности создания характеров в трагедиях Пьера Корнеля“.

Pranešimų tezės išspausdintos⁷.

1967 m. birželio 17 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Prancūzų kalbos katedros vyr. dėstytoja Dambrauskaitė-Urbelienė Janina, Stasio d., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Долгие гласные современного литовского литературного языка (спектральное и рентгенографическое исследование)“ („Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos ilgieji balsiai (spektrinis ir rentgenografinis tyrinėjimas)“.

Oficialieji oponentai: prof. pedagog. m. dr. V. Artimovas ir doc. E. Mikalauskaitė.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos sektorius.

⁷ Konferencijos germanų, romanų ir klasikinės filologijos klausimais tezės. Skiriama Spalio 50-čio jubiliejui pažymėti (1967 m. gegužės 24–26 d.) V., 1967.

Taryba gavo Moldavijos TSR MA Kalbos ir literatūros instituto bendradarbio filol. m. kand. G. Gožino, Lietuvos TSR MA Fizikos ir matematikos instituto Atpažinimo procesų sektoriaus vadovo tech. m. kand. L. Telksnio ir Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedros teigiamus atsiliepimus.

Darbas susideda iš įvado, keturių skyrių, išvadų, panaudotos literatūros prancūzų, rusų, vokiečių, lietuvių kalba sąrašo ir priedų.

Disertacijos tema paskelbta straipsnių⁶.

Įvade disertantė suformuluoja darbo tikslą: 1) spektrinės analizės priemonėmis išaiškinti lietuvių kalbos ilgųjų kirčiuotų ir nekirčiuotų balsių akustinę prigimtį, 2) nustatyti tyrinėjamų balsių akustinių charakteristikų santykį su artikuliacinėmis charakteristikomis, 3) parodyti ilgųjų kirčiuotų ir nekirčiuotų balsių santykius fonologinėje sistemoje.

Įvade taip pat kritiškai peržvelgiama visa literatūra apie fonemų diferencinių žymių teoriją.

Pirmajame skyriuje „Tyrinėjimo metodika“ smulkiai aprašomas rentgeno-grafinis metodas, bet darbe jis plačiau nepritaikomas. Darbas atliktas spektrografinės analizės metodu, panaudojant ir intonografinį metodą. Autorė duoda platų nagrinėjamosios medžiagos aprašymą, supažindina su eksperimentų atlikimo sąlygomis, technika ir kt.

Antrajame skyriuje „Lietuvių kalbos ilgųjų kirčiuotųjų balsių akustinės ir artikuliacinės charakteristikos“ nagrinėjami lietuvių literatūrinės kalbos ilgieji balsiai kirčiuotame skiemenyje. Balsiai analizuojami artikuliaciniu (rentgeno-grafiniu) ir akustiniu (spektrinės analizės ir intonografijos) metodu tik tvirtagaliam skiemenyje. Priegaidės įtaka spektrui bei intensyvumui netyrinėjama.

Trečiajame skyriuje „Lietuvių kalbos ilgųjų prieškirtinių balsių akustinės ir artikuliacinės charakteristikos“ prieškirtinio skiemens ilgieji balsiai lyginami su kirčiuotų skiemenų ilgiaisiais balsiais.

Ketvirtasis skyrius skirtas pokirtinių skiemenų ilgųjų balsių tyrinėjimui. Čia balsiai lyginami su kirčiuotaisiais ir nekirčiuotaisiais prieškirtinių skiemenų balsiais.

Kiekvieno skyriaus gale daromos išvados, o po ketvirtojo skyriaus jos dar kartą apibendrinamos.

Ligi šiol buvo manoma, jog lietuvių literatūrinės kalbos nekirčiuoti ilgieji balsiai turi kiekybinę rėdukciją. Disertantė, remdamasi spektrografine analize, priėjo išvadą, kad nekirčiuotiems ilgiesiems balsiams yra būdingi ir kokybinės redukcijos elementai, kiek silpnesni prieškirtiniuose skiemenyse ir žymiai stipresni pokirtiniuose. Vadinasi, redukcija lietuvių kalboje ne tokio didelio laipsnio, kad galėtų duoti naujas fonemas. Autorė, remdamasi intonografiniais tyrinėjimais, taip pat nustatė ilgųjų kirčiuotųjų ir nekirčiuotų balsių intensyvumo santykius.

⁶ Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto mokslo darbai, III, 1957; Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos koliokviumo medžiaga, 2, V., 1966; Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Užsienio kalbų fakulteto Dėstytojų ir absolventų mokslinės-metodinės konferencijos, skirtos Didžiosios Spalio socialinės revoliucijos 50 metinėms, programa. Pranešimų tezės, V., 1967; LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. XV, 1967; t. XVII, 1967.

Svarbų darbą J. Urbelienė atliko, tyrinédama prieškirtinių ir pokirtinių ilgųjų skiemenų pagrindinio tono judėjimą. Disertacijoje daroma išvada, kad skirtumas tarp dviejų priegaidžių labai nežymus: prieškirtinė silpnai kylanti arba beveik lygi, o pokirtinė silpnai krintanti. Iš tyrimų matyti, kad priegaidės struktūrai pagrindinio tono judėjimas turi tik antraeilę reikšmę. Visi šie tyrimai yra labai svarbūs fonetinei kirčio prigimčiai nustatyti.

J. Urbelienės padarytomis išvadomis apie kokybinės redukcijos elementų buvimą lietuvių kalboje galės pasinaudoti ne tik lietuvių kalbos fonetikai, dėstydami lietuvių kalbos fonetiką, bet ir užsienio kalbų fonetikos dėstytojai, mokydami lietuvių užsienio kalbų tarimo.

1967 m. birželio 17 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Lietuvių kalbos katedros vyr. dėstytojas Girdenis Aleksas-Stanislovas, Agafono s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Mažeikių tarmės fonologinė sistema“.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Kazlauskas. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. L. Gineitis ir filol. m. kand. K. Morkūnas.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos sektorius.

Taryba gavo Latvijos Valstybinio P. Stučkos universiteto doc. filol. m. kand. M. Rudzytės, Tartu universiteto prof. filol. m. dr. P. Aristės ir Donecko Valstybinio universiteto filol. m. dr. V. Žuravliovo teigiamus atsiliepimus.

A. Girdenio darbas – pirmas bandymas sinchroniškai aprašyti vienos tarmės fonologinę sistemą ne tik lietuvių, bet ir apskritai baltų kalbotyroje.

Disertaciją, be įvadinųjų pastabų, sudaro 4 dalys. Darbo gale pridėta buitinių ir tautosakinių tarmės pavyzdžių (38 p.) ir nemažas literatūros sąrašas (161 pozicija).

Pagrindinės darbo mintys išdėstytos straipsniuose⁹.

Disertantas svarbiausiais savo darbo uždaviniais laikė: susipažinti su gausia fonologine literatūra, įvertinti įvairias, dažnai prieštaringas atskirų fonologinių mokyklų teorijas, susidaryti savą fonologinės analizės principų ir terminų sistemą, aprašyti Mažeikių tarmę, jos garsus, sudaryti tarmės fonologinių elementų inventorių, apibūdinti fonemų funkcijas.

Autorius iš esmės remiasi Prahos fonologine mokykla bei jos terminologija, bet neignoruoja ir neabejotinų kitų struktūrinės kalbotyros krypčių laimėjimų.

Didelę teorinę vertę turi pirmoji darbo dalis „Svarbiausi fonologijos principai ir terminai“. Čia autorius, duodamas bendrąsias žinias apie fonologijos objektą, fonologinių elementų tipus, tų elementų nustatymo principus ir kt., savo teiginius

⁹ LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. IV, 1962; t. VI, 1963; t. XIV, 1966; t. XV, 1967; Конференция по вопросам истории балтийских языков. Программа и тезисы докладов, В., 1964; Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto mokslinės-metodinės konferencijos pranešimų tezės, Šiauliai, 1966; Congressus Phoneticus. Argumenta lectionum, Praha, 1967; Spalio revoliucija ir visuomeniniai mokslai Lietuvoje. Mokslinės konferencijos medžiaga, V., 1967.

ilustruoja lietuvių kalbos faktais. Atskirai autorius nagrinėja fonemas ir vadina muosius supersegmentinius, t. y. prozodinius elementus. Ši dalis gali būti naudinga tiems kalbininkams, kurie tik pradeda domėtis lietuvių kalbos ar atskirų jos tarmių fonologiniu tyrinėjimu.

Antroji darbo dalis skirta tarmės kirčiavimui – prozodijai. Aptariami vienskiemenių ir daugiaskiemenių žodžių prozodiniai elementai, jų fonetinės ypatybės, išdėstoma prozodinė sistema. Disertantas sumažina dialektologų paprastai randamas 6 žemaičių tarmių priegaides iki 2, o kitus šalutinius bei atitrauktinius kirčius laiko nefonologiniais. Visai naujas dalykas – šalutinio kirčio nustatymas tokiose formose, kaip *būobà* „boba“, *kárvės* „karves“. Disertantas, remdamasis eksperimentiniu tyrimu, įtikinamai parodo, kad jo tarmės akūtas nėra laužtinė priegaidė, kaip buvo manoma, ir kad žemaičių priegaidės skiriasi visų pirma spūdzio koncentracija.

Trečiojoje dalyje aptariami tarmės balsiai ir dvibalsiai, duodama jų fonologinė sistema, nustatyti balsių funkciniai (arba sintagmatiniai) tarpusavio santykiai bei jų diferencinių požymių sistema.

Ketvirtoji darbo dalis skirta priebalsių analizei, jų junginių tyrinėjimui.

Darbas parašytas labai kruopščiai. Pateikta daug naujos, nežinomos tarminės medžiagos, konstatuota visai naujų ligi šiol nepastebėtų tarminių reiškinių ir faktų, pavyzdžiui, trumpųjų skiemenų šalutinis kirtis, turintis distinktyvinę funkciją, išaiškinama, kad tarmės fonologinėje sistemoje egzistuoja įtemptų-neįtemptų priebalsinių fonemų opozicija ir kt.

Oficialusis oponentas filol. m. kand. K. Morkūnas, vertindamas A. Girdenio darbą pabrėžė: „Dražiai galima tvirtinti, kad visa disertacija be didesnio papildomo redagavimo gali būti atiduota spaudai. Kiek galima greičiau paskelbti ją ypač svarbu dėl to, kad ji bus puikus ir konkretus pavyzdys kitų lietuvių kalbos tarmių fonologinių sistemų tyrinėtojams“.

1967 m. rugsėjo 21 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Rusų kalbos katedros vyr. dėstytoja Plakunova Tatjana, Jevgenijaus d., sėkmingai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Спектральный анализ сонорных согласных литовского языка“ („Lietuvių kalbos sonorinių priebalsių spektrinė analizė“).

Darbo vadovas – prof. pedagog. m. dr. V. Artimovas. Oficialieji oponentai: prof. pedagog. m. dr. N. Žinkinas ir filol. m. kand. V. Vaitkevičiūtė.

Disertaciją recenzavo Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedra.

Taryba gavo LTSR MA Fizikos ir matematikos instituto Atpažinimo procesų sektorius vadovo tech. m. kand. L. Telksnio teigiamą atsiliepimą.

Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai ir panaudotos literatūros sąrašas.

Pagrindinis darbo metodas – spektrinė priebalsių analizė. Darbo metu taip pat buvo naudojamos intonografijos, oscilografijos metodais ir statistinės analizės elementais.

Tyrinėjimai atlikti spektro analizatorium, sukonstruotu I-jo Maskvos M. To-rezo Užsienio kalbų instituto Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psicho-

logijos laboratorijoje. Spektro analizatorius turi 48 trijų kontūrų filtrus su pralaidžiamu dažnumu nuo 60 iki 12500 Hz. Be to, buvo panaudotas J. Gikio ir L. Telksnio konstrukcijos intensyvumo matuoklis, analizuojantis garso bangos intensyvumą ir laiko kitimą.

Pagrindiniai disertacijos uždaviniai: 1) nustatyti atskirų sonorinių lietuvių kalbos priebalsių akustines charakteristikas, 2) ištirti, kaip akustinę sonorinio priebalsio struktūrą veikia fonetinė pozicija ir 3) išaiškinti tuos bruožus, kurie leidžia kalbėti apie sonorinius priebalsius, kaip apie vieną grupę.

Svarbiausioje disertacijos dalyje labai išsamiai ir subtiliai sugretinimo būdu analizuojami lietuvių kalbos sonoriniai priebalsiai *l, m, n, r*.

Autorė ištyrė kiekvieno lietuvių kalbos priebalsio akustinę charakteristiką, išaiškino fonetinės pozicijos įtaką akustinei sonorinio garso struktūrai ir, remdamasi spektrogramų ir intonogramų duomenimis, patvirtino ne tik lituanistikoje žinomą teiginį, kad šios fonemos tiek funkcionaliniu, tiek ir akustiniu-fiziologiniu požiūriu skirtingos tai pačiai priebalsių grupei, bet ir R. Jakobsono bei M. Halės tezę, kad yra galimi sklandžiųjų ir nosinių priebalsių bendri bruožai.

T. Plakunova nustatė, kokiais fiziniais parametrais gali būti skiemenu struktūrose skiriami sonoriniai garsai tarp savęs ir nuo kitų garsų, o taip pat paaiškėjo sonorinių priebalsių fizinių parametrų struktūrą veikianti fonetinės pozicijos įtaka. Autorė mano, kad vienas būdingiausių požymių, skiriasi garso *n* spektro subtiliąją struktūrą nuo *m* spektro struktūros, yra ne tiek pakitimas dažnumo skalėje, kiek skirtingas vidutinių ir vidutinių aukštųjų sudaromųjų intensyvumo pasiskirstymas. Kitaip sakant, į pirmąją vietą iškeliamos ne dažnuminės, o dinaminės spektro charakteristikos. Darbe specialiai apibūdinami sonoriniai variantai intervokalinėje ir inicialinėje padėtyje, o taip pat mišriame diftonge prieš priebalsį ir žodžio gale.

Autorė, ieškodama skiriamųjų sonantų požymių, dažnai atkreipia dėmesį į pereinamuosius procesus, į visos priebalsio struktūros dinamiką. Atlikti eksperimentai parodė sonorinių priebalsių energinį nevienodumą, priklausantį nuo skiemenyje atliekamos funkcijos.

Gautieji rezultatai įdomūs ne tik lingvistikai, bet ir bendrajai kalbotyrai (pavyzdžiui, diferencinių požymių balsis-nebalsis, konsonantas-nekonsonantas santykio klausimui spręsti).

Disertacijos tema yra paskelbta straipsnių¹⁰.

1967 m. rugsėjo 21 d. VVU Istorijos ir filologijos fakulteto filologijos mokslų mokslinių laipsnių teikimo tarybos posėdyje Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedros vyr. dėstytojas Jakulis Antanas, Kazio s., vienbalsiai apgynė filologijos mokslų kandidato laipsnio disertaciją tema „Lietuvių kalbos būsimojo laiko formų istorija“.

¹⁰ Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos kokiokviumo medžiaga, 2, V., 1966; Всесоюзное совещание по вопросам техники и методики спектрального анализа 14–16 июня 1966 г. Секция ИТ АН СССР по фонетическим знаниям, ЛЭФ и ПР I-го МГПИИЯ им. М. Топеза; LTSR Aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Kalbotyra, t. XVI, 1967; Congressus Phoneticus. Argumenta lectionum, Praha, 1967.

Darbo vadovas – doc. filol. m. kand. J. Kazlauskas. Oficialieji oponentai: filol. m. dr. J. Lebedys ir filol. m. kand. A. Sabaliauskas.

Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos sektorius.

Jau beveik šimtmetį lietuvių ir kitų baltų kalbų būsimojo laiko istoriją mėgina tyrinėti daugelis žymių kalbininkų. Jie sukūrė net kelias šių formų kilimo hipotezes.

Disertantas A. Jakulis, panaudodamas vidinės rekonstrukcijos metodą, o taip pat ankstesniųjų tyrinėtojų darbo rezultatus, stengėsi nustatyti senoviškiausią lietuvių kalbos būsimojo laiko formų modelį.

Autorius surinko daugybę reikalingų faktų iš XVI–XVIII a. ir iš kelių reikšmingesnių XIX a. lietuvių kalbos paminklų. Rūpestingai surinkta medžiaga ir iš visų tarmių (remiantis spausdintais ir rankraščiniais tarmių aprašais, anketine apklausa), skirtingų formų paplitimas tarmėse pavaizduotas 3 žemėlapiuose.

Darbą sudaro trumpa pratarinė ir trys skyriai. Pirmajame skyriuje duodama lietuvių kalbos būsimojo laiko formų tyrinėjimo apžvalga, kurioje aptariama palyginti gausi literatūra. Disertantas visų tyrinėtojų nuomones grupuoja, vertina, apibendrina.

Antrajame skyriuje išdėstyta visa būsimojo laiko formų įvairovė. Poskyriai skirti asmenų galūnėms, būsimojo laiko formantams, formų kirčiavimui, būdingesniems formų vartojimo atvejams senuosiuose lietuvių kalbos paminkluose.

Trečiasis skyrius skirtas būsimojo laiko formų kilmės ir raidos klausimams. Čia autorius plačiai ir išsamiai kritikuoja dvi pagrindines hipotezes ir nuodugniai įrodinėja naują trečią hipotezę.

A. Jakulis įrodė, kad atematinės būsimojo laiko daugiskaitos formos, o taip pat tipo *bus* trečiojo asmens formos yra senos. Įtikinamai išaiškino sangražinių trečiojo asmens formų (*suksias*) susidarymą, *bus'* tipo formų atsiradimą, akūto egzistavimą žemaičių tarmių galiniuose trečiojo asmens formų skiemenyse (tipas *būs*) ir kt. Svarbiausia darbo išvada yra siūlomas seniausias būsimojo laiko tipas, įmanomas rekonstruoti, remiantis lietuvių kalbos faktais. Disertanto nuomone, visos būsimojo laiko formos turėjo būti daromos, prie bendraties kamieno dedant formantą *-s-* ir tematinės asmenų galūnes:

bū-s-u

bū-s-me

bū-s-va

bū-s-i

bū-s-te

bū-s-ta

bū-s- (nulinė fleksija).

Be abejo, ne visi lietuvių kalbos faktai yra lengvai paaiškinami, pavyzdžiui, tematinių būs. I. 1 asmens formų susiformavimas daugelyje tarmių ir kt. Tą pažymėjo ir oficialieji oponentai. Kartu jie pripažino, kad vis dėlto autoriaus siūlomas seniausias būsimojo laiko asmenavimo tipas šiandien yra pats įtikimiausias.

Oficialieji oponentai nurodė, kad disertacijoje mintys reiškiamos tiksliai ir aiškiai, dėstoma nuosekliai ir logiškai, kalbos stilius geras.

Disertacijos tema paskelbta straipsnių¹¹.

¹¹ „Baltistica“, II (1), 1966; II (2), 1966.

1967 m. spalio 12–14 d. vyko dvidešimtoji VVU studentų mokslinė konferencija.

Lietuvių kalbos sekcijoje buvo perskaityti šie pranešimai: „Kilmininko linksnio reikšmės ir funkcijos lietuvių liaudies pasakose“ (V k. stud. V. Stočkūnaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Dabartinės lietuvių kalbos naudininko reikšmės ir funkcijos“ (V k. stud. V. Grabauskas; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Lietuvių kalbos daiktavardžių priesagų fonetinė struktūra“ (V k. stud. A. Kiškūnaitė; moksl. vad. A. Girdenis), „Svarbesnės lietuvių kalbos žodžių tvarkos funkcijos“ (IV k. stud. D. Bajorūnaitė; moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), „Pavėzgių šnektos žodžio kamieno ir kirčiuotų galūnių vokalizmas“ (V k. stud. E. Šimkūnaitė; moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis), „Vakarų aukštaičių „veliuoniškių“ priegaidės klausimu“ (III k. stud. T. Povilaitytė ir I. Sabaliauskaitė; moksl. vad. dėst. A. Pupkis), „J. Jablonskis-redaktorius“ (IV k. stud. D. Žukauskaitė; moksl. vad. filol. m. kand. A. Piročkinas), „Etimologijos ir onomastikos tyrinėjimai Tarybų Lietuvoje“ (III k. stud. J. Stančiukaitė; moksl. vad. doc. V. Urbutis), „Mėnesių pavadinimai Prūsijos valdžios lietuviškuose raštuose“ (III k. stud. E. Petrauskaitė; moksl. vad. doc. V. Urbutis), „Kupranugario pavadinimų lietuvių kalboje istorija“ (III k. stud. T. Kontrimaitė; moksl. vad. doc. V. Urbutis).

Žiuri I vietą skyrė V. Grabauskui, II-ją – V. Stočkūnaitei ir D. Bajorūnaitei, III-ją – J. Stančiukaitei ir D. Žukauskaitei.

Rusų kalbos sekcijoje buvo perskaityti šie pranešimai: „О словаре-минимуме русского языка для II–IV классов литовских школ (III k. stud. G. Ščegolkova; moksl. vad. filol. m. kand. L. Sudavičienė), „Словарь языка произведения К. Паустовского „Дым отечества“ (К вопросу о специфике словаря языка писателя)“ (III k. stud. L. Aronaitė ir E. Aronovič; moksl. vad. filol. m. kand. L. Sudavičienė), „Употребление относительных и притяжательных прилагательных со значением качественных (III k. stud. L. Babenko ir V. Zubelytė; moksl. vad. doc. E. Galnaitytė), „К методологии вопроса о значении слова“ (V k. stud. B. Sevrukas; moksl. vad. doc. M. Zakarjan).

Žiuri I vietą skyrė L. Aronaitėi ir E. Aronovič, II-ją – G. Ščegolkovai, III-ją – L. Babenko, V. Zubelytei ir V. Sevrukui.

Užsienio kalbų sekcijoje perskaityti šie pranešimai: „Prielinksnio *avec* vartojimo būdingieji atvejai“ (V k. stud. V. Vizgirdaitė; moksl. vad. vyr. dėst. D. Čebelis), „Veiksnių *mise en relief* prancūzų kalboje“ (V k. stud. O. Drobnytė; moksl. vad. vyr. dėst. D. Čebelis), „Šalutiniai pažyminio sakiniai su jungtuku *dont*“ (IV k. stud. I. Golubenko; moksl. vad. vyr. dėst. D. Čebelis), „Laisvųjų veiksmožodinių junginių (*V-sur-N*) ekvivalentai lietuvių kalboje“ (V k. stud. B. Skirkevičiūtė; moksl. vad. vyr. dėst. V. Mickienė), „Artikelis ir determinatyvų klasė“ (V k. stud. A. Kruglinskas; moksl. vad. filol. m. kand. A. Steponavičius), „Artikelio vartojimas *of* žodžių grupėse“ (V k. stud. N. Selvestravičiūtė; moksl. vad. filol. m. kand. A. Steponavičius), „Sprachlich-stilistische Eigentümlichkeiten des inneren Monologs im 7. Kapitel des Romans „Lotte in Weimar“ von Th. Mann“ (IV k. stud. G. Astramskaitė; moksl. vad. vyr. dėst. I. Meiksinaite).

Žiuri I vietą skyrė I. Golubenko, II-ją – G. Astramskaitei, III-ją – B. Skirkevičiūtei.

Konferencijos pranešimų tezės išspausdintos¹².

1967 m. lapkričio 16–17 d. Vilniaus Valstybiniame V. Kapsuko universitete vyko mokslinė aukštųjų mokyklų dėstytojų konferencija lietuvių kalbos klausimais, skirta Spalio 50-mečiui.

Įžanginį žodį „Lietuvių kalbotyros laimėjimai tarybinės santvarkos metais“ tarė VVU Lietuvių kalbos katedros vedėjas doc. J. Pikčilingis.

Konferencijos metu buvo išklaustyti ir aptarti šie pranešimai: S. Keinys (Kaunas) „Terminologijos darbas Tarybų Lietuvoje“, A. Girdenis „Kodėl įsigali „galūninis“ vardažodžių kirčiavimas“, T. Plakunova „Spektrinės lietuvių kalbos sonorinių priebalsių charakteristikos“, A. Paulauskienė „Apie lietuvių kalbos morfologiškai neišreikšto veiksmo veiksmažodžius“, J. Rozga „Kai kurios lietuvių kalbos daiktavardžio gramatinių kategorijų raidos tendencijų ypatybės“, J. Elzbutas (Šiauliai) „Dėl kai kurių naujų naudininko linksnio tipų nustatymo“, V. Labutis (Kaunas) „Lietuvių kalbos žodžių galūnių kiekis“, J. Balkevičius „Žodžių junginiai su palyginamuoju komponentu dabartinėje lietuvių kalboje“, E. Jakaitienė „Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodžiai su priesaga *-auti*“, J. Pikčilingis „Iš pastabų apie substantyvinių ir verbalinių stilių dabartinėje lietuvių kalboje“, V. Mažiulis „Dėl baltų kalbų diftongo *ui* kilmės“, K. Kuzavinis „Baltų etnonimija“, J. Kazlauskas „Lietuvių kalbos *i-* ir *u-* kamienų daugiskaitos var-dininko fleksijų raida“.

Pranešimų tezės išspausdintos¹³.

1967 m. lapkričio 29 d. – gruodžio 1 d. Leningrado A. Ždanovo universitete vyko aspirantų konferencija. Konferencijoje dalyvavo Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros aspirantė A. Jakulienė. Ji perskaitė pranešimą „Lietuvių kalbos sangražinių veiksmažodžių funkcinės reikšmės“.

Pranešimas išspausdintas.

1967 m. gruodžio 6–8 d. LTSR Mokslų akademijoje vyko LTSR MA, Partijos istorijos instituto prie LKP CK, Lietuvos TSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos, Lietuvos LKJS Centro Komiteto organizuota respublikos jaunųjų mokslininkų konferencija.

Lietuvių kalbos ir literatūros mokslų sekcijoje buvo perskaityti ir aptarti šie pranešimai: St. Keinys „Abstrakčios reikšmės terminų daryba“,

¹² XX studentų mokslinės konferencijos pranešimų tezės. Filologija ir istorija, V., 1967.

¹³ Mokslinė aukštųjų mokyklų dėstytojų konferencija lietuvių kalbos klausimais, skirta Spalio 50-mečiui. Programa ir pranešimų tezės, V., 1967.

A. Rosinas „Baltų kalbų gimininių įvardžių leksikos bruožai“, A. Jakulienė „Pasvyvo reiškimas sangražiniais veiksmažodžiais lietuvių kalboje“, J. Kareckaitė „Vienarūšių sakinio dalių morfologinės išraiškos dėsningumai“, A. Ružė „Laiko santykius reiškiančių konstrukcijų sinonimika“, K. Župerka „Sintaksiniai sinonimai kaip gramatikos ir stilistikos objektas“, A. Girdenis „Keturių lietuvių kalbos priebalsių minkštumo fonologinės interpretacijos“, A. Pakerys „Spektriniai tvirtapradžių ir tvirtagalių dvibalsių skirtumai“.

Pranešimų tezės išspausdintos¹⁴.

E. Eidukaitienė

1967 m. sausio mėn. 5–7 d. Vilniaus Valstybinis pedagoginis institutas ir Anykščių rajono liaudies švietimo skyrius suorganizavo Anykščių J. Biliūno vidurinėje mokykloje mokslinę-metodinę konferenciją, skirtą Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 50-sioms metinėms. Konferencijoje dirbo 11 sekcijų, išnagrinėjo įvairius mokslinius-metodinius klausimus, aktualius mokykloms. Lietuvių kalbos ir literatūros sekcijoje (vadovas doc. V. Auryla) skaitė pranešimus: doc. A. Vaitiekūnienė „Naujausieji literatūros mokslo pasiekimai“, doc. V. Areška „Modernizmas ir dekadentizmas ikitarybinėje lietuvių literatūroje“, doc. V. Auryla „Naujesni būdai literatūrai dėstyti“, mokymo dalies vedėjas Ulčinas „Literatūrinės tradicijos Anykščių J. Biliūno vidurinėje mokykloje“, mokyt. T. Mikeliūnaitė „Atsiminimų apie rašytojus rinkimas ir jų panaudojimas literatūros pamokoje“, mokyt. R. Ščiukaitė „J. Marcinkevičiaus kūrybos dėstymas vidurinėje mokykloje“, vyr. dėst. L. Kadžytė „Apie eksperimentinius rašybos mokymo metodus“, mokyt. V. Bražėnas „Mokinių literatūrinių-kūrybinių sugebėjimų ugdymas“, VVPI aspir. J. Uzdila „Literatūrinių-kūrybinių rašinių parengimo pamokos IX–XI klasėse“, VVPI aspir. E. Savickaitė „Kai kurie literatūros kūrinių veikėjų charakteristikų sudarymo klausimai aštuonmetėje mokykloje“, e. doc. p. E. Rasimavičius „Kai kurie stilistikos mokymo vidurinėje mokykloje klausimai“.

Rusų kalbos ir literatūros sekcijoje (vadovas doc. E. Fuks) skaitė pranešimus iš literatūros ir kalbos metodikos: doc. E. Kolpakova „Dabartinės tarybinės literatūros mokymas XI klasėje“, mokyt. V. Atamuk „Rašinys – viena iš rusų literatūros dėstymo efektyvumo priemonių“, mokyt. J. Marciukienė „Kalbinių igūdžių vystymas rusų kalbos pamokose“, pedag. m. k. F. Mažulis „Vaizdinių priemonių panaudojimas šnekamajai rusų kalbai vystyti“, mokyt. O. Baltušnikienė „Paveikslų panaudojimas rusų kalbos pamokose“, doc. E. Fuks „Darbas su mokymo priemone „Mokykimės kalbėti rusiškai“.

Anglų ir prancūzų kalbų sekcijoje, vadovaujamoje doc. B. Piesarsko, skaitė pranešimus: asist. J. Skarulis „Programavimo elementai, mokant užsienio kalbos technikos priemonių pagalba“, vyr. dėst. E. Kuzmickaitė „Kai kurie būdai įtraukti mokinius į darbą anglų kalbos pamokoje“, mokyt. J. Juknevičius „Kaip mes naudojame technikos priemones“, mokyt. S. Bražėnienė „Namų skaitymas

¹⁴ Spalio revoliucija ir visuomeniniai mokslai Lietuvoje. Mokslinės konferencijos medžiaga, V., 1967.

ir jo kontrolė anglų kalbos pamokoje“, doc. B. Piesarskas „Apie gramatikos vietą užsienio kalbų mokyme“, e. doc. p. I. Vitonytė „Būdingiausi anglų kalbos struktūriniai pakitimai naujuoju laikotarpiu“ (anglų kalba), e. doc. p. M. Katilienė „Mokinių aktyvinimo būdai, dėstant prancūzų kalbą“ (prancūzų kalba).

1967 m. kovo mėn. 27–28 d. Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto Užsienio kalbų fakultetas surengė dėstytojų ir absolventų mokslinę-metodinę konferenciją, skirtą Didžiosios Spalio socialinės revoliucijos 50-mečiui. Konferencijos medžiagą pranešimų tezėmis paskelbė: doc. S. Kregždė „Kai kurie psichologiniai reikalavimai kandidatui į Pedagoginio instituto Užsienio kalbų fakultetą“, V. Nečiūnas „Verbalinių asociacijų tempas ir kalbiniai sugebėjimai“ (Kauno medicinos instituto kalbų katedra), asp. S. Eljožiūtė „Kai kurie skatinamosios intonacijos tyrimo duomenys“ (Maskvos Valst. M. Torezo pedagoginis užsienio kalbų institutas); e. doc. p. I. Vitonytė „Kai kurie charakteringi struktūriniai dabartinės anglų šnekamosios kalbos pakitimai“, J. Kavaliauskas „Anglų kalbos skaitymo mokymas žodiniu pagrindu V-je klaseje“ (Klaipėdos m. K. Donelaičio vidurinė mokykla), vyr. dėst. E. Kuzmickaitė „Dėl aktyvumo principo užsienio kalbų mokyme“, doc. B. Piesarskas „Gramatikos mokymo vidurinėje mokykloje klausimai“, filol. m. kand. Br. Svecevičius „Anglų kalbos intonacijos mokymo vidurinėje mokykloje klausimu“, e. doc. p. E. Juškienė „Prancūzų kalbos dėstymo keliai ir metodai Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute (1946–1966)“, doc. S. Kadžiulytė „Kelios dabartinės šnekamosios prancūzų kalbos ypatybės“, vyr. dėst. J. Urbelienė „Akustinė ir artikuliacinė ilgųjų prieškirtinių lietuvių kalbos balsių charakteristika“, vyr. dėst. S. Raškauskienė „Apie veiksmožodžių *tarder* ir *arrêter/s' arreter* pagalbinę funkciją konstrukcijoje su bendratimi“, vyr. dėst. M. Chvasas „Kai kurie užsienio kalbų mokymo metodikos klausimai“, vyr. dėst. J. Križinauskas „Audityviniai gramatiniai pratimai“, vyr. dėst. A. Mikalauskienė „Vokiečių kalbos žinių bei įgūdžių perimamumo tarp vidurinės ir aukštosios mokyklos klausimu“, vyr. dėst. I. Musteikienė „Žodžių junginių struktūrinių tipų klausimu“.

1967 m. balandžio 17–19 d. Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute vyko XXII studentų mokslinė konferencija, skirta Didžiojo Spalio socialinės revoliucijos 50-sioms metinėms.

Jungtinei Lietuvių kalbos ir literatūros sekcijai vadovavo e. prof. p. doc. Z. Slaviūnas, sekcijoje perskaitė pranešimus: stud. V. Lisauskienė „Visuomeninė leksika lietuviškuose V. I. Lenino raštų vertimuose“ (moksl. vad. doc. B. Kalinauskas); stud. B. Raišutytė „Pokario klasių kovos motyvai šiuolaikinėje lietuvių poezijoje“ (moksl. vad. vyr. dėst. V. Svetulaitis); stud. D. Vaičaitytė „Dėl lietuvių kalbos vardų lingvosociologinio kitimo Tarybų valdžios metais“ (moksl. vad. vyr. dėst. K. Kuzavinis).

Lietuvių kalbos sekcijoje (vad. doc. V. Grinaveckis) perskaitė pranešimus: stud. N. Aravičiūtė „Konstrukcijos N+P dabartinėje lietuvių kalboje“ (moksl. vad. doc. B. Kalinauskas); stud. A. Mockaitytė „Balsis o tarptautiniuose žodžiuose“ (moksl. vad. doc. E. Mikalauskaitė); stud. S. Žičkutė „Ylakių tarmės fonetika“ (moksl. vad. doc. V. Grinaveckis); stud. J. Bikelytė, I. Gasiulytė, B. Grubinskaitė, R. Žiogaitė „Lietuvių vardų transformacijos tarmėse dėsningumą klausimu“ (moksl. vad. vyr. dėst. K. Kuzavinis).

Rusų kalbos ir literatūros sekcija, vadovaujama doc. E. Kolpakovas, išklausė pranešimus: stud. S. Gelfand „Metodinės minties išvystymas Lietuvoje Tarybų valdžios metais“ (moksl. vad. e. doc. p. F. Mažulis); stud. N. Kornik „Programuoto mokymo klausimai ir techninių priemonių panaudojimas rusų kalbos pamokose“ (moksl. vad. doc. E. Fuks).

Lenkų kalbos ir literatūros sekcijoje perskaitė kalbinius pranešimus: stud. S. Maciejewska „Žodyninis darbas lenkų kalbos pamokose vietinės tarmės sąlygomis“ (moksl. vad. vyr. dėst. G. Rakitskis); stud. B. Losinka „Dabartinės lenkų kalbos derinamojo pažyminio vieta ir stilistinis vaidmuo“ (moksl. vad. vyr. dėst. E. Gustina).

Anglų kalbos sekcijoje (vad. e. doc. p. I. Genienė) skaitė pranešimus: stud. L. Barauskaitė „Anglų kalbos mokymo Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute apžvalga (1945–1966)“ (moksl. vad. doc. B. Piesarskas); stud. S. Račkauskaitė „Rusiškieji istoriniai-politiniai terminai, įėję į anglų kalbą ryšium su Spalio socialistine revoliucija“ (moksl. vad. doc. B. Piesarskas); stud. S. Brazauskaitė, F. Bytautienė, A. Druktenytė, D. Dūdaitė „Anglų kalbos bendrieji klausimai kaip intonacijos mokymo priemonė“ (mokslinis vad. filol. m. kand. Br. Svecevičius); stud. R. Tamošaitis „Alternatyviniai klausimai anglų kalboje ir jų ekvivalentai lietuvių kalboje“ (moksl. vad. vyr. dėst. M. Zapereckaitė).

Vokiečių kalbos sekcija, vadovaujama e. doc. p. H. Voicikaitės, išklausė penkis pranešimus: stud. R. Latvinskaitė „Antraštės vokiečių laikraščių kalboje“ (moksl. vad. e. doc. p. H. Voicikaitė); studentė I. Vilčinskaitė „Tarptautiniai žodžiai vokiečių laikraščių kalboje“ (moksl. vad. e. doc. p. H. Voicikaitė); stud. R. Prikerytė „Skoliniai vokiečių laikraščių kalboje“ (mokslinis vad. e. doc. p. H. Voicikaitė); mokytoja T. Arbačiauskaitė (Liškiaivos vidurinė mokykla) „Priežodžių panaudojimas vokiečių kalbos dėstyje vidurinėje mokykloje“ (mokslinis vad. M. Chvasas); stud. I. Viliūmaitė „Antonimai veiksmožodžių sistemoje“ (mokslinis vad. e. doc. p. L. Levitienė).

Prancūzų kalbos sekcijoje (vad. doc. E. Zibucaitė) skaitė pranešimus: stud. D. Baublytė „Prancūzų kalbos būrelis–internacionalinio auklėjimo priemonė“ (moksl. vad. doc. M. Katilienė); stud. R. Bačkytė „Netiesioginė kalba E. Zola veikaluose“ (moksl. vad. doc. E. Zibucaitė); stud. D. Valaitytė „Šalutinis pažyminio sakiny ir vadinamosios „participe absolu“ konstrukcijos (gramatinė sinonimija)“ (moksl. vad. doc. S. Kadžiulytė); stud. E. Žilinskaitė „Žodžių sinonimija dabartinėje prancūzų kalboje“ (moksl. vad. doc. E. Zibucaitė).

Lietuvos TSR Aukštųjų mokyklų konferencijoje lietuvių kalbos klausimais, skirtoje Didžiojo Spalio penkiasdešimtmečiui, 1967 m. lapkričio mėn. VVPI vyr. dėst. K. Kuzavinis skaitė pranešimą „Baltų etnonimija“.

LTSR Jaunųjų mokslininkų konferencijoje, skirtoje Spalio revoliucijos penkiasdešimtmečiui paminėti, 1967 m. gruodžio mėn. pranešimus skaitė VVPI vyr. dėst. filol. m. kand. J. Kareckaitė „Vienarūšių sakinio dalių morfologinės išraiškos dėsningumai“ ir VVPI vyr. dėst. A. Pakerys „Spektriniai tvirtapradžiai ir tvirtagalių dvibalsių skirtumai“.

Respublikos aukštųjų mokyklų studentų mokslo darbų apžiūroje Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute 1967 m. lapkričio mėn. 27–28–30 d. ir gruodžio 1 d. kalbos mokslų sekcijai buvo pateikta nemaža darbų. Pirmąją

vietą gavo VVU IV k. stud. D. Bajorūnaitė už darbą „Lietuvių kalbos žodžių tvarka“ (moksl. vad. doc. J. Pikčilingis), antra vieta pripažinta VVU V k. stud. V. Grabauskui už darbą „Dabartinės lietuvių kalbos naudininko reikšmės ir funkcijos“ (moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis) ir VVU V k. stud. V. Stočkūnaitei už darbą „Kilmininko linksnio reikšmės ir funkcijos lietuvių liaudies pasakose“ (moksl. vad. vyr. dėst. A. Girdenis). Trečiosios vietos skirtos VVU IV k. stud. B. Skirkevičiūtei už darbą „Les equivalents des groupements verbaux libres du type V-sur -N dans le Lituanien“ (vad. vyr. dėst. V. Mickienė), VVPI IV k. stud. O. Vasiliauskaitei už darbą „Veiksmažodžių laikų reikšmės J. Baltušio „Parduotos vasaros““ (moksl. vad. doc. B. Kalinauskas) ir VVU III k. stud. J. Stančiukai-
tei už darbą „Etimologijos ir onomastikos tyrinėjimai Tarybų Lietuvoje“ (moksl. vad. V. Urbutis).

Metodikos sekcijoje pirmoji vieta pripažinta VVPI V k. stud. A. Mėdžiūtei už darbą „E. Mieželaičio kūrybos dėstymas vidurinėje mokykloje“ (moksl. vad. doc. V. Auryla), antrosios vietos teko VVU V k. stud. V. Aleknei už darbą „Kūrybiniai diktantai“ (moksl. vad. filol. m. kand. P. Gailiūnas) ir VVPI IV k. stud. J. Kvederaičiui už darbą „Vaižganto kūrybos dėstymas vidurinėje mokykloje“ (moksl. vad. doc. A. Vaitiekūnienė). Trečiąją vietą gavo VVPI IV k. stud. A. Ramanekas už darbą „Prieveiksmių ir dalelių mokymas VI klasėje“ (moksl. vad. vyr. dėst. L. Kadžytė).

Vilniaus Valstybinio pedagoginio instituto eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos laboratorija pastoviai veikiančio koliokviumo pagrindu parengė trečiąjį koliokviumo medžiagos sąsiuvinį, skirtą leidinio atsakingojo redaktoriaus, laboratorijos konsultanto pedag. m. dr. V. A. Artimovo 70-ties metų jubiliejui.

Pastoviai veikiančiame fonetikos koliokviume, kuriam vadovavo filol. m. kand. Br. Svecevičius, buvo nagrinėjamos kalbos atpažinimo, kalbos garsų spekt-rinės analizės, intonacijos ir kitos problemos.

Remiantis laboratorijoje atliktais eksperimentais, buvo parengti pranešimai: „Lietuvių literatūrinės kalbos skiemens prosodijos reikšmės“ (doc. E. Mikalauskaitė, filol. m. kand. Br. Svecevičius, staž. A. Pažerys); „Lietuvių kalbos ilgųjų balsių redukcijos klausimu“ (filol. m. kand. J. Urbelenė); „Dėl lie-tuvių kalbos sonantų spektrinių charakteristikų“ (VVU vyr. dėst. T. Plakunova). Doc. E. Mikalauskaitės, filol. m. kand. Br. Svecevičiaus, staž. A. Pakerio ir filol. m. kand. J. Urbelenės darbai buvo skaityti 1967 m. rugsėjo mėn. VI pasaulinia-me fonetikų kongrese Prahoje.

Laboratorijoje filol. m. kand. J. Urbelenė atliko disertacijos „Lietuvių lite-ratūrinės kalbos ilgieji balsiai“ rentgenografinius ir spektrinius tyrinėjimus, VVU vyr. dėst. T. Plakunova – intonografinius tyrinėjimus disertacijai „Lietuvių li-teratūrinės kalbos sonantai“.

1967 m. liepos mėn. Raseinių rajone vykusio dialektologinė ekspedicija (va-dovas doc. V. Grinaveckis), kurioje dalyvavo 10 Lietuvių kalbos ir literatūros fa-kulteto studentų, tyrė keturių punktų (Kalnujų, Niurkiškių, Dumšiškių ir Alejų) tarmę. Ekspedicijos metu užrašyta nemaža tarminės medžiagos pagal „Lietuvių kalbos atlaso medžiagos rinkimo programą“, o taip pat ir tarminių tekstų. Pa-

minėtinos šios nežinomos arba mažiau žinomos iš minėtų punktų užrašytos tarminės ypatybės:

1. Kalnujuose senieji vietiniai gyventojai vartoja (nenuosekliai) žemaičių dūnininkų (pietų žemaičių) tarminių ypatybių, pavyzdžiui, *u ~ uo, i ~ ie: ušpūle ~ užpūlė, iš tūds ugnīs ~ iš tōds ugniēs, nu priepuļu ~ nuo priepuolių, šaltuna ~ Šaltuonā* (upės vardas), *i šáltuna ~ į Šaltuonā, tuōsi-k ~ tuōmsyk, seni-jei ~ senie-ji, dejū-jam ~ dejuojam, žasīs ~ žasiēs, apsilūbdava ~ apsilūbdavo*; kitos žemaitiškos ypatybės: *rasé'in'u's* 'Raseiniuose', *kalnūj'u's* 'Kalnujuose', *vūokītī's* 'vokietis', *mūna* 'mano', *jaunī'm's* 'jauniems'. Tokiu būdu žemaičių-aukštaičių tarmių ribą reikėtų vesti per Kalnūjus.

2. Niurkiškių kaime (3–4 km į rytus nuo Raseinių) iš pačių seniausių tarmės atstovų girdėta *verčia* tipo veiksmažodžių formas tariant be afrikatų, pavyzdžiui *veřt'*, bet *verčū ~ verčū, veřcem ~ veřčiam, veřcet' ~ veřčiate, ispáud' išspaudžia'*, bet *ispáudž'u ~ išspáudžiu, spáudžem ~ spáudžiam, spáudžet' ~ spáudžiate*.

3. Kalnujuose ir Niurkiškiuose balsiai *é, o* tariami kaip *'e, 'o*, pvz.: *vūobelis ~ obelis, artūojus* 'artojas', *s'uvėjis* 'siuvėjas', *aparin'e ~ aparinėja* (Niurkiškiai), *irūobas* 'trobos', *žmūonis* 'žmonės', *du m'enes'u* 'du mėnesius' (Kalnujai).

4. Tvirtapradžiai dvigarsiai *i, u + l, m, n, r* visuose keturiuose punktuose tariami su ilgu siauru pirmuoju sandu, pvz.: *apsidīrpti, mílta ~ milto* 'miltų' *prūotīnks ~ protingas, búlbes* 'bulvės' (Kalnūjai), *vīrdava ~ virdavo, kú'l't' ~ kúlti* (Alėjai), *žīrnei ~ žirmiai, stīrna ~ stirna, sprīndis ~ sprindis* (Dumšiškiai), *pīl's-me* 'pilsime', *kú'l't' ~ kúlti, kūr'mis ~ kūr'mis* (Niurkiškiai); ilginamas ir antrinių tvirtapradžių dvigarsių *i, u + l, m, n, r*, susidariusių dėl galūnės trumpėjimo, pirmasis sandas: *nevadī'n ~ nevadina* (Niurkiškiai), *kluojī'm's ~ klojimas* (Alėjai).

Dar keletas įdomesnių tarminių ypatybių: *paūr'stī't'* 'pauostyti', *tūorūds ~ tvo-rōs, šūogērka* 'svainė' (Niurkiškiai), *pas šūogere brūole ~ pas švōgerio* (svainio) *brólio* (Kalnūjai), *tī'tavienu's* 'Tytuvėnuose' (Dumšiškiai), *dabař sākūom balañdis senūov'e - karvė-lis* (Niurkiškiai).

Alėjų ir ypač Dumšiškių punktuose jaunoji ir vidurinioji karta žemaitiškas ypatybes vartoja retai.

Visuose keturiuose punktuose Dubýsa kirčiuojama pastoviai antrajame nuo galo skiemenyje.

P. Bikulčienė

* * *

1966 m. vasario 25 d. Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros katedros iniciatyva buvo aptartas „Lietuvių kalbos gramatikos“ I tomas (V., 1965) dalyvaujant knygos autoriams MA Lietuvių k. ir lit. instituto atstovams ats. red. K. Ulvydui ir A. Valeckienei. Gramatika buvo aptarta teoriniu ir dalykiniu požiūriu, paliesti normalizacijos klausimai.

Apalızavo Č. Grenda, M. Kuosienė, R. Petkevičienė, V. Sirtautas.

1966 m. gegužės 13–14 d. vyko ŠPI dešimtoji studentų mokslinė konferencija.

Kalbos mokslų sekcijoje buvo išklaustyti šie pranešimai: „Smulkiosios tautosakos kalba“ (III k. stud. J. Cibulskytė, moksl. vadovas vyr. dėst. V. Sirtautas),

„Debeikių šnektos balsių fonologinė sistema“ (VVU IV k. stud. O. Baliukaitė, moksl. vadovas vyr. dėst. A. Girdenis), „Tikrinių vardų perifravavimas grožinėje literatūroje ir publicistikoje“ (VVU II k. stud. D. Bajorūnaitė, moksl. vadovas doc. J. Pikčilingis), „Kai kurių asmenvardžių, sutinkamų „Lietuvos metrikoje“, žodžių darybos struktūra“ (III k. stud. R. Polikanova, moksl. vadovas vyr. dėst. J. Jurkėnas), „Beprielinksninis naudininko linksnis dabartinėje rusų kalboje“ (II k. stud. M. Jasaitė, moksl. vadovas vyr. dėst. J. Elzbutas), „Lietuviškų asmenvardžių XVI a. senuose baltarusiškuose rašto paminkluose žymėjimo klausimu“ (III k. stud. M. Žukauskaitė, moksl. vadovas vyr. dėst. J. Jurkėnas).

Kalbos klausimai buvo liesti ir kitų sekcijų darbe. „Vaikų kalbos ryškumo laipsnis nagrinėjant paveikslėlius“ (III k. stud. V. Gudžiūnaitė, moksl. vadovas vyr. dėst. J. Vaišvilaitė), „Kalbos ir patyrimo vaidmuo erdvės suvokime“ (III k. stud. T. Starožinskytė, moksl. vadovas vyr. dėst. I. Vaišvilaitė), „Vaizdinių priemonių panaudojimas užsienio kalbų dėstyje“ (VVPI IV k. stud. P. Zukaitė, moksl. vadovas e. doc. p. E. Levanienė), „Cipfo dėsnio patikrinimas lietuvių kalbai“ (III k. stud. M. Limontaitė, moksl. vadovas dėst. R. Lukoševičius).

1966 m. birželio 2–4 d. vyko Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto dėstytojų mokslinė-metodinė konferencija.

Kalbos mokslų sekcijoje dalyvavo Kijevo ir Rygos Mokslų akademijų, Vilniaus ir Liepojos aukštųjų mokyklų atstovai. Buvo išklaustyti šie pranešimai: „Lietuvių ir latvių leksikografiniai ryšiai XIX amžiuje“ (filol. m. kand. D. Zemzarė), „Lietuvių (dzūkų) – baltarusių žodžių darybos ryšių tyrinėjimo klausimu“ (filol. m. kand. A. Nepokupnas), „Fonologinės pastabos apie lietuvių literatūrinės kalbos vokalizmą“ (vyr. dėst. A. Girdenis), „Lietuvių literatūrinės tarties stilių klausimu“ (dėst. A. Pupkis).

„Beasmenių veiksmažodžių junginiai su bendratimi“ (vyr. dėst. Č. Grenda), „Pagrindinių sakinio dalių derinimas“ (vyr. dėst. V. Sirtautas), „Šalutinių pažyminio sakinių ir išskirtinių pažyminių sinonimika“ (vyr. dėst. K. Župerka), „Vientisinių veiksmažodinių formų asmenavimas kapsų II patarmėje“ (vyr. dėst. M. Kuosienė), „Rusų ir lietuvių kalbų prielinksnių vartojimo ypatybių klausimu“ (vyr. dėst. V. Zaiceva), „Judėjimo išvestinių veiksmažodžių reikšmės rusų ir lietuvių kalboje“ (vyr. dėst. G. Šarka), „Rusų kalbos poveikis lietuviškoms konstrukcijoms su neprielinksniniu naudininko linksnium“ (vyr. dėst. J. Elzbutas), „Is-torinė-semasiologinė koncepcija rusų kalbotyroje“ (vyr. dėst. A. Gudavičius), „Komponentai Bū – ir Vis – senuose antroponimuose“ (vyr. dėst. J. Jurkėnas), „Interferencijos reiškiniai, įsisavinant leksiką“ (vyr. dėst. S. Jutuvienė).

Diskusijų metu kalbėjo A. Nepokupnas, A. Girdenis, V. Sirtautas, Č. Grenda, J. Elzbutas.

1967 m. gegužės 8–9 d. vyko Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto dėstytojų mokslinė-metodinė konferencija, skirta Didžiosios Spalio socialinės revoliucijos 50-čiui pažymėti.

Kalbos mokslų sekcijoje buvo išklaudyta 12 pranešimų: „Slinkties veiksmažodžių junginiai su bendratimi“ (vyr. dėst. Č. Grenda), „Linksninės ir prielinksninės konstrukcijos vietai reikšti“ (vyr. dėst. J. Barauskaitė), „Tarinio raiškos

priemonių lyginamoji charakteristika“ (vyr. dėst. V. Sirtautas), „Aplinkybių šalutinių sakinių ir dalyvinių konstrukcijų sinonimika“ (vyr. dėst. K. Župerka), „Kai kurios pastabos dėl komponento Nor-, sutinkamo senųjų antroponimų sudėtyje“ (fil. moksl. kand. J. Jurkėnas), „Veiksmažodžio judėti – dvigat'sia semantika“ (vyr. dėst. G. Šarka), „Žodžių junginių prieveiksmis plius daiktavardis su prielinksniu rusų ir lietuvių kalbose klausimu“ (vyr. dėst. V. Zaiceva), „Naudininko vartoseną su frazeologizmais dabartinėse rusų ir lietuvių kalbose“ (vyr. dėst. J. Elzbutas), „Kai kurios rusų k. žodžių kirčiavimo ypatybės, susijusios su gyvenamosios kalbinės aplinkos sąlygomis“ (vyr. dėst. M. Erenburgas), „Aktualios rusų kalbos mokymo problemos“ (vyr. dėst. J. Misevičienė), „Kai kurie lingvistiniai sunkumai, mokantis užsienio kalbą iš klausos“ (vyr. dėst. I. Staškuviene). Be to, pranešimą „Antrinis veiksnyss kaip sakinio dalis“ skaitė filol. m. kand. Z. Dumašiūtė (LTSR MA). Diskusijų metu kalbėjo J. Elzbutas, J. Jurkėnas, Z. Dumašiūtė, V. Sirtautas, Č. Grenda.

Kitų sekcijų darbe kalbos klausimai buvo paliesti šiuose pranešimuose: „Trečiųjų metų vaikų sakinių struktūra ir funkcija“ (vyr. dėst. A. Ruzgienė), „Mokinių kalbos ugdymo klausimu“ (vyr. dėst. V. Baškys).

1967 m. gegužės 19–20 d. vyko vienuoliktoji ŠPI studentų mokslinė konferencija, skirta Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 50-čiui.

Kalbos mokslų sekcijoje buvo perskaityti šie pranešimai: „Bandymas pritaikyti transformacinį metodą, analizuojant konstrukcijas su kilmininku“ (III k. stud. V. Buivydaitė, mokslinis vadovas filol. m. kand. J. Jurkėnas), „Kai kurių mūsų grupės studentų pavardžių kilmė“ (II k. stud. P. Gaidajenka, moksl. vadovas filol. m. kand. J. Jurkėnas), „Žodžių darybos skyriaus mokykliniuose vadovėliuose analizė“ (III k. stud. L. Ogurcova, moksl. vad. filol. m. kand. J. Jurkėnas), „Žodžių darybinių santykių nustatymas“ (II k. stud. V. Jekimovas, moksl. vad. filol. m. kand. J. Jurkėnas), „Žaidybinis elementas gramatikos pamokose“ (V k. stud. S. Maiskytė, mokslinis vadovas vyr. dėst. P. Masiulis).

Kitose sekcijose kalbos klausimais skaitė pranešimus: „Ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos ugdymas Šiaulių m. lopšeliuose-darželiuose“ (III k. stud. D. Bulauskaitė, O. Jankauskaitė, II k. stud. E. Kuliešiūtė, moksl. vadovė vyr. dėst. J. Pocienė), „5–6 m. vaiko kalbos gramatinės sandaros ypatumai ir jų psichologinė analizė“ (III k. stud. D. Bulotaitė, D. Veržbickaitė, moksl. vadovė vyr. dėst. I. Vaišvilaitė).

Iš 1967 m. spalio 30–31 d. vykusios konferencijos buvo skirtas pranešimas ir kalbos klausimams: „Tarybinė kalbotyra per 50-tį“ (vyr. dėst. J. Elzbutas). Vyr. dėst. V. Sirtautas pranešimą papildė atskirais duomenimis iš lietuvių kalbos mokslo laimėjimų bei istorijos.

V. Sirtautas